

Četrtna objava Banke Slovenije
9. 8. 2022

Makrobonitetni instrument:
PROTICKLIČNI KAPITALSKI BLAŽILNIK – 2. četrtnje 2022

V Banki Slovenije smo opravili redno četrtno presojo cikličnih tveganj v Sloveniji. Na podlagi kazalnikov neravnovesij v bančnem sistemu ocenjujemo, da ciklična sistemska tveganja v Sloveniji naraščajo. S tem se postopoma povečuje tudi potreba po aktivaciji protickličnega kapitalskega blažilnika (v nadaljevanju: blažilnik), vendar smo tudi zaradi negotovosti glede prihodnjih izgledov blažilnik tokrat še ohranili na ravni 0 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem.¹ Hkrati ocenjujemo, da bo v primeru nadaljevanja trenutnih trendov pri opazovanih kazalnikih v naslednjih četrtnjih potreben razmislek o uvedbi pozitivnega blažilnika, ki bi ga banke morale začeti izpolnjevati predvidoma v roku enega leta po uvedbi.

Namen blažilnika je namreč zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami takrat, kadar so te povezane s povečanjem tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja. Blažilnik tako neposredno povečuje odpornost bančnega sistema ter preprečuje čezmerno rast kreditiranja. Blažilnik za Republiko Slovenijo se določa v razponu med 0 % in 2,5 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem (izjemoma tudi višje), pri čemer se stopnja blažilnika določa v korakih po 0,5 odstotne točke. Kadar je opredeljena stopnja blažilnika višja od 0 % ali kadar se zviša že uveljavljena stopnja, se začne nova stopnja blažilnika uporabljati 12 mesecev po objavi. V izrednih okoliščinah se lahko začne nova stopnja blažilnika uporabljati tudi pred pretekom 12 mesecev od objave.

Ob obratu kreditnega cikla ali znižanju tveganj se vrednost blažilnika zniža ali v celoti sprosti (0 %). Za sprostitev se uporabijo kazalniki, ki hitro reagirajo na finančni stres. Sprostitev blažilnika je podvržena višji stopnji negotovosti in zahteva visoko stopnjo diskrecijske presoje. Takojšnja sprostitev (ali znižanje) blažilnika bankam pomaga pokriti izgube, ob tem pa ohraniti posojanje realnemu gospodarstvu in izpolniti regulatorne kapitalske zahteve. Proticklična uporaba blažilnika lahko zmanjša prociklično obnašanje kreditnih institucij, ki lahko sicer omeji ponudbo kreditov realnemu gospodarstvu.

Banka Slovenije v skladu z 233. členom Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 92/21 in 123/21 – ZBNIP, v nadaljevanju: ZBan-3) četrtno izračunava vodilo za blažilnik,² ki smiselno odraža kreditni cikel in tveganja zaradi čezmerne kreditne rasti v Republici Sloveniji ter upošteva posebnosti gospodarstva v Republici Sloveniji. Pri opredelitvi višine blažilnika Banka Slovenije smiselno

¹ Banka Slovenije je na podlagi sklepa Sveta Banke Slovenije, sprejetega na 546. seji, dne 8. 12. 2015, uvedla makrobonitetni ukrep proticklični kapitalski blažilnik. Ukrep je v veljavi od 1. 1. 2016 dalje.

² V skladu s priporočilom ESRB z dne 18. junija 2015 o smernicah za določanje stopenj protickličnega kapitalskega blažilnika (ESRB/2014/1) vodilo za blažilnik ni namenjeno temu, da bi povzročilo samodejno določanje blažilnika ali zavezovalo imenovani organ.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

upošteva metodologijo BCBS (2010)³ in ESRB (2014).⁴ V skladu s smernicami ESRB je kot vodilo za določitev vrednosti blažilnika izbranih šest kazalnikov tveganj v sistemu. Pri izbiri kazalnikov smo upoštevali naslednje kriterije:

- i) kazalniki pokrivajo različne vzroke tveganj,
- ii) kazalniki imajo zadovoljivo napovedno moč pri napovedi krize,
- iii) časovna vrsta kazalnikov je dovolj dolga, da omogoča statično analizo⁵ primernosti indikatorja (točke iv in v),
- iv) kazalniki aktivirajo blažilnik v obdobjih prekomernega kreditiranja gospodarstva,
- v) kazalniki ne aktivirajo blažilnika (prepogosto) v obdobju zmerne rasti kreditov,
- vi) kazalniki pokrivajo široko področje bančnega ali širšega sistema oziroma niso parcialni.

Ker izračuni kazalnikov temeljijo na preteklih gibanjih, je treba vrednost blažilnika, ki jo signalizirajo kazalniki, strokovno presoditi in upoštevati morebitna nova spoznanja.

Pomemben kazalnik za določitev vrednosti blažilnika je opredeljen kot odstopanje razmerja med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP od lastnega dolgoročnega trenda (t. i. kreditna vrzel). Kazalnik signalizira potencialno prekomerno rast kreditov v razmerju do gospodarske rasti (slika 1).⁶ Poleg odstopanja razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda smo izbrali dodatnih pet kazalnikov:

- i) letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanjskih nepremičnin (mera potencialne preценjenosti nepremičnin),
- ii) letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju (mera gibanja kreditov),
- iii) razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (mera trdnosti bilanc stanja bank),
- iv) donosnost na kapital (mera trdnosti bilanc stanja bank) ter
- v) razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom (mera zadolženosti zasebnega sektorja).

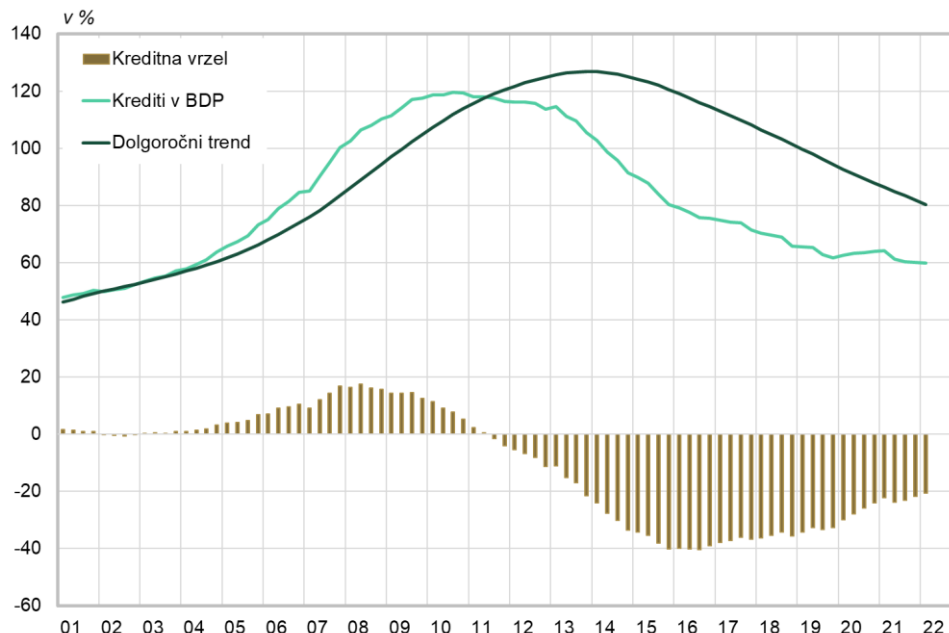
³ Basel Committee on Banking Supervision (2010). Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer.

⁴ ESRB (2014). Operationalizing the countercyclical capital buffer: indicator selection, threshold identification and calibration options.

⁵ S statično analizo na zgodovinskih podatkih (pribl. 2004–2008) ocenimo, kakšna bi bila dinamika blažilnika v času kopičenja neravnovesij v bančnem in širšem sistemu. Tovrstna analiza zanemari dejstvo, da bi se obnašanje bank najverjetneje spremenilo, če bi bil v tem času blažilnik aktiven.

⁶ Analiza BCBS kaže, da je vrzel v razmerju med krediti in BDP sicer koristno izhodišče za usmerjanje odločitev o stopnjah proticikličnega blažilnika, vendar pa se njena uspešnost med državami in v času razlikuje. Glede na raznolikost in dinamično naravo finančnih sistemov, posebnosti nacionalnih gospodarstev ter bistvene razlike v razpoložljivosti podatkov v Evropski uniji moramo imenovani organi pri ocenjevanju ravni tveganja na ravni celotnega sistema upoštevati vrsto informacij in temu ustrezno določiti stopnjo blažilnika. Te informacije vključujejo dodatne kazalnike, ki opozarjajo na povečevanje tveganja na ravni celotnega sistema. Kvantitativne in kvalitativne informacije, ki se uporabijo pri tej oceni, vključno z vodilom za blažilnik in dodatnimi kazalniki, so osnova za pojasnjevanje in utemeljevanje odločitev o stopnjah blažilnika.

Slika 1: Kreditna vrzel

Opomba: V izračun kreditne vrzeli so vključena vsa bančna posojila (domačih in tujih bank) zasebnemu nebančnemu sektorju (nebančni sektor brez države) pred oslabitvami. BDP je preračunan na letno raven kot vsota nominalnega BDP v zadnjih štirih četrtletjih. Trend razmerja med posojili in BDP je ocenjen z rekurzivnim Hodrick-Prescottovim (HP) filtrom z lambda parametrom 400.000. Kreditna vrzel je razlika med dejansko vrednostjo razmerja med krediti in BDP ter trendom tega razmerja.

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 1 vsebuje vrednosti kazalnikov v prvem četrtletju 2022 in pripadajoča zgodovinska povprečja. Kot je razvidno iz tabele, je odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda negativno (-20,6 %), pri čemer znaša razmerje med krediti in BDP 59,8 %. Odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda je še vedno izrazito negativno zaradi izjemno visoke rasti kreditiranja zasebnega nebančnega sektorja v obdobju pred globalno finančno krizo.⁷ Letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj je v prvem četrtletju 2022 znašala 19,9 %, kar je močno nad povprečjem za obdobje od prvega četrtletja 2001 do prvega četrtletja 2022. Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je že v lanskem letu močno zvišala in s tem preseгла doslej najvišje dosežene stopnje rasti iz leta 2008, letos pa se je rast cen še dodatno okrepila. Raven cen stanovanjskih nepremičnin je tako realno kot nominalno že v lanskem letu postala višja od predhodnega vrha, doseženega v letu 2008. Zaradi visoke rasti cen so slovenske stanovanjske nepremičnine že lani postale relativno precenjene, z nadaljnjo visoko rastjo cen v letošnjem letu pa se ta precenjenost še povečuje. Kreditna rast zasebnemu nefinančnemu sektorju, ki jo je lansko leto poganjala predvsem rast stanovanjskih posojil,

⁷ Kreditna rast nebančnemu sektorju je v letu 2007 preseгла 35 %. V začetku leta 2005 je razmerje med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP znašalo 65,8 %. Do konca leta 2008 se je razmerje med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP povečalo za 44,4 odstotnih točk na 110,2 %, vrh pa je doseglo v tretjem četrtletju 2010, ko je doseglo skoraj 120 %. Visoka rast kreditov, ki je daljše obdobje prehitela rast BDP, je potegnila oceno dolgoročnega trenda močno navzgor. Zaradi izrazite upočasnitve kreditne rasti po globalni finančni krizi in izrazitega padca razmerja med krediti in BDP je odstopanje razmerja med krediti in BDP od lastnega dolgoročnega trenda močno upadlo in doseglo najnižjo raven sredi leta 2016 (-41 %). Od leta 2016 dalje se odstopanje razmerja med krediti in BDP od lastnega dolgoročnega trenda vztrajno znižuje.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

je letos postala širše osnovana, saj se je rast posojil nefinančnim družbam močno okrepila. V prvem četrtletju 2022 je rast kreditov zasebnemu nefinančnemu sektorju znašala 5,8 %. Visoke rasti stanovanjskih posojil in posojil nefinančnim družbam uvrščajo Slovenijo med najvišje med državami evroobmočja. Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (0,7) je pod preteklimi vrednostmi. Pove nam, da so krediti pretežno financirani z depoziti komitentov, ki so v primerjavi z grosističnimi viri financiranja stabilnejši vir sredstev bank. Kljub temu ostaja tveganje odlivov depozitov relativno visoko zaradi visokega deleža vpoglednih vlog (več kot 80 % vlog nebančnega sektorja). Banke so v prvem četrtletju 2022 uspešno poslovale, saj je vrednost količnika donos na kapital (ROE) znašala 11 %. Po daljšem obdobju neto sproščanja oslabitev in rezervacij so banke letos ponovno pričele z oblikovanjem oslabitev in rezervacij. Obseg neto oslabitev in rezervacij ostaja glede na ustvarjen dohodek bank nizek. Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom, ki predstavlja mero zadolženosti zasebnega sektorja in odraža sposobnost financiranja dolgov poslovnega sektorja, ostaja nizko. Zaradi visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin in pospešitve rasti posojil zasebnemu nefinančnemu sektorju, ki je letos postala širše osnovana, ciklična sistemska tveganja naraščajo, s tem pa se povečuje tudi potreba po aktivaciji blažilnika.

Tabela 1: Vrednosti kazalnikov za določitev blažilnika.

Kazalnik	Povprečna vrednost kazalnikov (2000 Q1–2022 Q1)	Vrednost kazalnikov v 2022 Q1
vrzel med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP	–9,9 %	–20,6 %
letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj (na voljo od 2001)	5,7 %	19,9 %
letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju	8,3 %	5,8 %
razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja	1,1	0,7
donos na kapital	1,7 %	11 %
razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom	4,2	2,0

Vir: SURS in lastni preračuni.

Opombe: Povprečna vrednost je namenjena zgolj orientaciji. Povprečna vrednost kazalnika letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj je zaradi razpoložljivosti podatkov izračunana za obdobje 2001 Q1–2022 Q1.

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

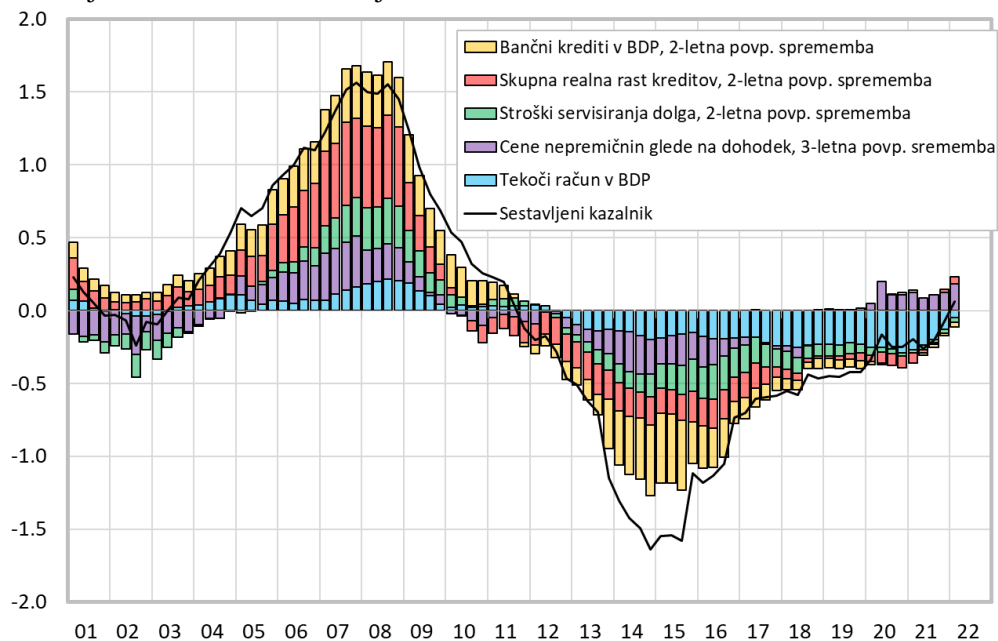
Banka Slovenije od sredine leta 2020 dodatno spremlja tudi sestavljeni indikator, ki združuje posamezne kazalnike tveganja, ki so izkazali dobro napovedno moč pri napovedi krize na podlagi podatkov držav evrskega območja ter Danske, Švedske in Združenega kraljestva. Kazalniki tveganja, ki so združeni v sestavljeni indikator, so:

- i) bančni krediti domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju glede na BDP (mera gibanja kreditov),
- ii) skupna realna rast kreditov (mera gibanja kreditov),
- iii) razmerje med cenami stanovanjskih nepremičnin in dohodkom (mera potencialne preценjenosti nepremičnin),
- iv) razmerje med servisiranjem dolga in dohodkom (mera zadolženosti zasebnega sektorja),
- v) razmerje med saldom tekočega računa in BDP (mera zunanjih neravnovesij).

Za vsakega od kazalnikov smo preizkusili različne transformacije (četrtnetne, enoletne, dvoletne, triletnetne transformacije itd.) z namenom identificirati tiste z najboljšo napovedno močjo. Dvoletne ali triletnetne spremembe kazalnikov imajo najboljšo napovedno moč krize. Ob njihovi uporabi se začnejo posamezni kazalniki povečevati ali upadati približno pet let pred začetkom sistemske finančne krize in običajno dosežejo vrh oziroma dno eno do dve leti pred nastankom krize, kar so zaželene lastnosti kazalnikov zgodnjega opozarjanja.

Posamezni kazalniki tveganja so združeni v sestavljeni indikator na način, da optimizirajo napovedno moč zgodnjega opozarjanja na krizo od pet do dvanajst kvartalov pred pojavom krize. Slika 2 prikazuje vrednost sestavljenega indikatorja v prvem četrtnetju 2022 ter prispevek posameznih kazalnikov k sestavljenemu indikatorju. Sestavljeni indikator prikazuje naraščanje cikličnih sistemskih tveganj v Sloveniji. V prvem četrtnetju 2022 je vrednost sestavljenega indikatorja presegla ničelno raven in je znašala 0,0628. Kazalnika, ki sta najbolj prispevala k rasti sestavljenega indikatorja, sta razmerje med cenami stanovanjskih nepremičnin in dohodkom ter skupna realna rast kreditov. V zadnjem letu je k rasti sestavljenega indikatorja močno prispeval tudi upad razmerja med saldom tekočega računa in BDP. Kazalnik signalizira tveganja, ki izhajajo iz zunanjega neravnovesja. To razmerje se je znižalo s 7,4 % v četrtem četrtnetju 2020 Q4 na 1,2 % v prvem četrtnetju 2022. Zaradi naraščanja cikličnih sistemskih tveganj postaja aktivacija blažilnika v bližnji prihodnosti vse bolj verjetna.

Slika 2: Sestavljeni indikator za Slovenijo

Vir: Banka Slovenije.

Zahteva po vzdrževanju banki lastnega proticikličnega kapitalskega blažilnika

V skladu z 232. členom ZBan-3 mora banka vzdrževati lasten proticiklični kapitalski blažilnik, enak znesku njene skupne izpostavljenosti tveganjem, pomnoženemu s tehtanim povprečjem stopenj proticikličnega blažilnika, izračunanih v skladu s Sklepom o izračunu stopnje posamezni banki lastnega proticikličnega kapitalskega blažilnika za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 55/15, 42/16, 9/17 in 92/21 – ZBan-3) na posamični in konsolidirani podlagi, kot velja v skladu z II. naslovom 1. dela Uredbe (EU) št. 575/2013.

Za izpostavljenosti v Republiki Sloveniji se uporabi stopnja blažilnika 0 %. Za izpostavljenosti do drugih držav EGP se uporabijo stopnje blažilnika, kot so navedene na [spletni strani ESRB](#). Za kreditne izpostavljenosti v državah, ki niso navedene na spletni strani ESRB, se uporabi stopnja blažilnika, navedena na [spletni strani BIS](#), za preostale države pa stopnja blažilnika 0 %.